

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство науки и просвещения Республики Бурятия

МО «Еравнинский район»

МБОУ «Сосново-Озерская СОШ №1»

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО

 Дамбасева И.И.

Протокол №1 от

«22» августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам. директора по НМР

 Сандицова Т.Б.

Приказ №1 от

«24» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

 Цыренова Д.Д.

Приказ №10 от

«25» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
учебного курса «Бурятский язык»
для обучающихся 1а класса

Сосново-Озерское 2023г.

Оролто үгэ

Ямаршые арадай хэлэн өөрэ байдалаараа, ниитэ үүргээрэе онсо удхатай. Хэлэн гээшэ хүнүүдэй хоорондоо харилсаха, бэе бээдээ нүлөөлхэ, эрдэм ухаа үзэхэ, ойлгожо абаха хэрэгсэл, арадай соёл болбосорол хадагалаад байһан гуламта, хүн бүхэнэй, арад бүхэнэй, өөрэ ханал бодол харуулһан түхэл болоно, тиихэдэ арад бүхэнэй уран зохёол түрэл хэлэн дээрэ бэшгэдэнэ. Тиимэхээ хургуулида үзэгдэдэг предметүүд соошые хэлэн өөрын хууритай.

Эхин хургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэн хадаа бүхэлиин нэгэ хубинь, нүгөөдэ шатада үзэгдэдэг буряад хэлэнтэй холбоотой. Дунда хургуулида буряад хэлэ үзэхэдөө хурагша бүхэн түрэл хэлэн дээрэ аргагүй найнаар уншажа, зүбөөр бэшэжэ, сэбэр ульгамаар хэлэжэ, хүнэй хэлэһые абаһаар хүнгэнөөр ойлгожо абаха шадбаритай, тиихэдэ буряад хэлэнэй теори мэдэхэ болоод гараха аргатай.

Эхин хургуулида үзэгдэхэ буряад хэлэн дунда хургуулиин буряад хэлэнэй удхатай тааруу, эндэ нэрлэгдэһэн шадбаринуудай үндэһе хуури хүгжөөхэ уялгатай, тодорхойлбол, үхибүүн түрэлхи хэлээ мэдэхэ, буряад хэлэнтэй буряад хүн гээшэб гэжэ бээ мэдэрхэ, хэлэлгээ хүгжөөхэ зорилготой. Эхин хургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэнэй гол зорилго: түрэл буряад хэлэн дээрэнэ бэшүүлжэ, уншуулжа, харилсуулжа хургаха; буряад хэлэн гэхэн наукатай танилсуулха.

Грамотада хургалгын болон хэлэлгэ хүгжөөлгын программа

I. Бэлэдхэлэй үе (16 час)

Грамотада хургалга хоёр хубиһаа бүридэнэ: бэлэдхэлэй ба үзэглэлэй. Грамотада хургалгын бэлэдхэлэй үедэ хэрэглэгдэхэ хөөрэлдөөнэй 15 хэшээл хараалагдана. Бэлэдхэлэй үе сентябрь харада үнгэргэгдэжэ, саашан үзэглэлэй үе эхилнэ. Үзэглэлэй үедэ хэгдэхэ хүдэлмэридэ программаар 80 час хараалагдана. Энэ үедэ хурагшад абьян ба үзэгүүдтэй танилсажа, уншалга бэшэлгэ хоёрто хураха болоно.

Нэгэдэхи класста буряад хэлэ үзэхэ программын гол шухала зорилгонь хадаа хэлэлгэ хүгжөөлгэ ба грамотада хургалга болоно. Грамотада хургалга хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй нягта холбоотойгоор, тэрэнэйнгээ үндэһе хуури дээрэ эмхидхэн ябуулагдаха ёһотой. Зургаа наһатай үхибүүд олонхи ушарта хургуулида ерэхэдээ, үгэ хэлээршые тулюур, ханал бодолоо гүйсэд дамжуулха дадал багатай байдаг ха юм. Тиимэхээ тус хүдэлмэри саг үргэлжэ, тусхай системэтэйгээр, нягта гуримтайгаар ябуулагдажа, түрүүшын үдэрһөө литературна буряад үгэнүүдэй удхыень нютагай үгэтэй сасуулан ойлгуулха, хэшээл бүхэндэ шэнэ үгэнүүдтэй танилсуулгын хүдэлмэри хэгдэхэ.

Хэлэлгэ хүгжөөлгэ үхибүүдэй ухаан бодолой хүгжэлтэтэй нягта холбоотой юм: тиимэхээ түбхын түрүүн үхибүүдэй хараһан мэдэхэ юумэн тухай хэлүүлжэ, мэдүүлэл зохёолгохо, хүүлээрнь гурба-дүрбэн мэдүүлэлһээ бүридэһэн хэлэлгэ зохёохо дүршэлтэй болгохо. Тус хүдэлмэри үри дүнтэйгөөр ябуулхын тула элдэб янзын гоё зурагууд, техникэскэ хэрэгсэлнүүд, аман зохёолһоо: оньһон ба жороо үгэнүүд, таабаринууд, шүлэгүүд, дуунууд үргэнөөр хэрэглэгдэхэ.

II. Үзэглэлэй үе (17 час)

Фонетикэ сооһоо: абьянууд; тэдэнэй хоорондох илгарал: аялган ба хашалган абьянууд, тэдэниие тэмдэглэһэн үзэгүүд. Түргэн, удаан, дифтонг аялган абьянууд ба үзэгүүд. Үе, үе бии бололгодо аялгануудай үүргэ. Эрэ, эмэ, эрсэ аялганууд. Йотированна аялган үзэгүүд. Хашалган абьянууд ба үзэгүүд. Хатуу ба зөөлэн хашалганууд. Хонгёо ба бүдэхи хашалганууд. Зөөлэн хашалган абьянуудай тэмдэг(и, ии, ю, юу, е, еэ, ё, ёо, я, яа, ь) Зөөлэн ба хатуу тэмдэгүүд. Үзэглэлэй үедэ багша уншуулжа, бэшүүлжэ хургана, хэлэлгэ хүгжөөнэ, уншаха дуратай болгоно.

Лексикэ сооһоо – үгэ бүхэн юушыеб даа нэрлэнэ, олон удхатай байдаг, тиин нэгэ юумэн ондо ондоо үгөөр нэрлэгдэдэг гэжэ ойлгоно. Үгэ хэлэлгэ соогоо хэрэглэжэ, алибаа юумэн, үзэгдэл, байдал тухай хөөрэнэ.

Морфологиһоо – үгын удха дээрэ үндэһэлэн, үхибүүдые «юумэн», «шанар», «үйлэ» гэхэн грмматическа шанарнуудтай танилсуулна. Синтаксис болон пунктуациһаа - нэн түрүүн үгэнүүдэй хоорондох илгарал харуулагдаана. Мэдүүлэл тухай ойлгосотой болоно. Асууһан, идхана, хөөрэнэн, шангадхана аянгатайгаар мэдүүлэлнүүдые үгүүлнэ, уншана, тусхай аянга харуулһан тэмдэгүүдтэй танилсана (?!).

Бэшэлгэдэ хургалга

Бэшэлгын хүдэлмэри грамотада хургалгын хэшээлдэ хэгдэхэ. Партадаа зүбөөр хууха, дэбтэрээ зүбөөр табиха, ручкайа ба крандашаа зүбөөр бариха дадалтай болохо. Гараһан үзэгүүдээ, тэдэнэй хоорондох илгаралтые нэгэ жэгдээр ниилүүлэн бэшэхэ. Ехэ ба бага үзэгүүдые, тэдэнэй холболтонуудые зүбөөр бэшэхэ дадалтай болохо. Багшын хүтэлбэри доро үгэнүүд ба мэдүүлэлнүүдые (3-4 үгэһөө бүридэһэн) зүбөөр бэшүүлжэ хургаха. Дарамал ба бэшэмэл үгэнүүдые болон мэдүүлэлнүүдые уншуулаад, алдуугүйгөөр буулгажа бэшүүлхэ. Хүнгэн үгэнүүдые багшын уншалга доро зүбөөр бэшэхэ дүршэлтэй болгохо. Мэдүүлэлэй эхиндэ, хүнэй болон гэрэй амитадай нэрэдэ ехэ үзэг бэшэхэ дүрим ойлгожо, зүбөөр бэшэжэ хургаха.

1 классай буряад хэлэнэй календарна-тематическа түсэб

№	Темэнүүд	Үзэгдэхэ гол асуудалнууд	Үгтэ һэн саг	дата
Бэлэдхэлэй үе (16 ч)				
1	«Хүнэй үндэһэн газар дээгүүр, модоной үндэһэн газар доогуур»	Бүлэ тухай хөөрэлдөө үнгэргэхэ, гэр бүлынгөө фото-зураг хэрэглэхэ. Буряад зоной түрэнэн эхэ эсэгээ, бурхан шэнгээр хүндэлжэ ябадаг, тэдэндээ «Та» гэжэ хандадаг ёһо заншалтай танилсуулха. Эхэ эсэгынгээ уг гарабалыень мэдэжэ абаад ябаха гурим ойлгуулха. Дэбтэр соохи угай модон дээрэ гэр бүлынгөө дүрэнүүдые няжа, проект бүтээжэ болохо. Хэшээл бүхэнэй һүүлээр үхибүүн өөрыгөө сэгнэнэ.	1	
2	Буряад найхан оромни	Буряад орон тухай хөөрэлдөө үнгэргэхэ, оньһон үгэнүүдые хэрэглэжэ болохо. Манай нютаг угаа баян юм: ой тайгатай, хада уулануудтай, голнуудтай, нуурнуудтай, таряалан сабшалантай. Ой тайгадамнай үнэтэй сэнтэй ан арьяатан, элдэб янзын модод, шубу шонхор элбэг, гол нуурнууднай загаһаар баян. Үргэн эхэ таряаланһаа, сабшаланһаа ургаса хуряжа, адууһа мала тэжээжэ, холлоно гээшэбди гэһэн ойлгосо үгэхэ. Байгаалида гамтайгаар хандахые хүмүүжүүлхэ. Буряад ороной карта хэрэглэжэ, мэдэхэ нютагуудаа нэрлэхэ, өөрынгөө түрэнэн нютаг тухай хөөрэхэ.	1	
3	«Эрхые нуранхаарбэрхые нура»	Оньһон үгын удха дээрэ үндэһэлжэ, хөөрөө эмхидхэхэ. Нурагша гэжэ хэн бэ? Энэ үгэ юун гэжэ ойлгонобши? Нургуулида ерэхэдээ, бэрхэ болохоёо ерэбэш, ном үзэхээ ерэбэш гэжэ ойлгуулха. Зурагуудые бүлэг болгогты. Ямар бүлэгүүд болгожо болохоб? Нургуулиин хэрэгсэлнүүд, нааданхайнууд.	1	
4	Аман ба бэшэгэй хэлэлгэ гэжэ юун бэ?	Хэшээлдэ хэлэлгэ юундэ хэрэгтэйб гэһэн ойлгосо үгтэнэ. Дэбтэр соо үгтэһэн зурагуудые хараад, даабари уншаад, юундэ хэлэлгэ хэрэгтэйб гэжэ тэдэ бодомжолно. Багша иимэ асуудалнуудые табижа болохо: Хүнүүд хоорондоо яагаад хөөрэлдэнэб? Юунэй аргаар харилсанаб? Юунэй түлөө хүнүүд дундаа харилсанаб, хөөрэлдэнэб? Нанаһан наналаа, бодолоо хайшан гээд дамжуулнаб? Хэлэнэй мэдээсэл сооһоо нурагшад хэлэлгэ тухай ойлгоно. Саашань гэһэн ойлгосо абажа, тэдэнэй илгарал тодорүүлна. хаража, үхибүүд тэдэниие хоёр бүлэг (аман хэлэлгэ, бэшэмэл хэлэлгэ) болгоно. Зурагаар ажал ябуулагдана. Класс тухай хөөрэлдэнэ. Текст харагты. Нургуулида үнгэргэһэн түрүүшын үдэр тухай хөөрэлдэнэ.	1	
5	Үгэ гэжэ юун бэ?	Үгэ гансашые үгүүлэгдэнэ бэшэ, үшөө юумэ, тэмдэг, үйлэ нэрлэнэ. Үгэ бүхэн ямар бэ даа удхатай байдаг гэһэн ойлгосо абана. Энэ хэшээлдэ түрүүшынхые үгын схемэ үгтэнэ.	1	
6	Үгэ хэды удхатайб?	Үгэнүүд нэгэ удхатай, олон удхатай байдаг гэжэ ойлгосо үгэнэ. Жэшээлхэдэ: холонго (колонок) – холонго (радуга), ногоон (трава) – ногоон (цвет), май һара (месяц май)- һара (луна). Нэгэ адли юумые хоёр ондоогоор нэрлэнэ: жэшэнь: зуруул, шиира; нурагша, шаби. Нэгэ юумэе олон удхатай байжа болохо. Жэшэнь: Ород хэлэн, хүнэй хэлэн, гуталай хэлэн, хонхын хэлэн г.м.	1	
7	Үгэ юу нэрлэнэб?	Номой түрүүшын зурагуудые хаража, хөөрэлдэхэ, үгэ үйлэ тэмдэглэнэ гэжэ багша үхибүүдтэ ойлгуулха. Нэрэ үгэнүүдэй тэмдэгтэй адли байха гү? Эдэ хоёр бүлэг үгэнүүд юугээрээ илгаатайб? Нэрэ үгэнүүд юумэ нэрлэнэ.	1	

		Жэшээн: наран, сэсэг, самбар. Нэрэ үгэнүүд иимэ схемэтэй□. Зураг хаража, үйлэ нэрлэлэн үгэнүүдые олоно, асуудалда харюусана. Жэшээн: хүбүүн тамарна, хүбүүн гүйнэ, хүбүүн наадана. Үйлэ нэрлэлэн үгэнүүд иимэ схемэтэй□. Удаадахи даабари дүүргэхэдээ, үхибүүд асуудал табина, харюусана. Жэшээн: Эжы юу хэнэб? Нохой яанаб? Нэрэ үгэ ба үйлэ үгэ мэдүүлэл болоно.		
8	Үгэнүүдэй хоорондохи холбоо	Номой зурагуудые хаража, багша үхибүүдээрээ хөөрэлдөө эмхидхэнэ. Эндэ ямар сэсэг зураатай байна? Нэрлэгты. Ямар үнгэтэй сэсэг бэ? (шара, хүхэ). Ямар үгэнүүдые нэрлэбэбибди? Энэ үгэнүүд шанар тэмдэглэнэ. Шанар үгэнүүдые иимэ схемэ -тэмдэгээр харуулна □. Хоёрдохи зураг хаража, модонуудые сасуулан зэргэсүүлэн хараха, илгааень олохо. Нэгэ модон үндэр, нүгөөдэнь набтар, бүдүүн, нарин. Схемэнүүдые хэрэглэн, һанамжаяа хэлэнэ. Жэшээн: шубуун нийдэнэ. Ямар шубуун? Томо шубуун нийдэнэ. Үхибүүд схемээр мэдүүлэл зохёоно. Шанар, нэрэ, үйлэ үгэнүүд мэдүүлэл болоно.	1	29.09
9	Үгэнүүд хоорондоо холбоотой гү?	Зурагаар ажал ябуулха. Иимэ асуудалнуудаар эхилжэ болохо. Наран яанаб? Наран шарана. Ямар наран шаранаб? Шанга наран шарана. Нэрэ үйлэ хоёр холбоотой байдаг, шанар нэрэ хоёр холбоотой, шанар үйлэ хоёр дунда холбоогүй байдаг. Хоёрдохи зураг хараад, эдэ гурбан үгэнүүдэй янза хэрэглэн, мэдүүлэл зохёоно. Схемэнүүдые хаража, холбооень олоно. Удаадахи зураг хаража, ажал тухай хөөрэлдэнэ. Оньһон үгэнүүдые хэрэглэжэ болохо. Жэшээн: ажалша хүн арад зондоо хүндэтэй, хүдэлмэришэ хүн хүн зондоо тухатай. Энэ юу дархалнаб? Хүбүүн гэр дархална. Ямар хүбүүн дархална? Бэрхэ хүбүүн гэр дархална.	2	30.09
10	Мэдүүлэл гэжэ юун бэ?	Ном соохи гурбан схемэ зэргэсүүлхэ.□ Модон ургана үндэр. □ Ургана модон үндэр.□ Үндэр модон ургана. Үгэнүүд мэдүүлэл соо дундаа холбоотой байдаг. Схемэнүүдые хаража, үгэнүүдэй холбоо олоно. Холбоонь зүб гү? Мэдүүлэлэй схемэ ондоо болоно. Бэшэгэй хэлэлгэдэ мэдүүлэл ехэ үзэгһөө эхилдэг, һүүлдэнь точко табидаг. Мэдүүлэлнүүдые схемээр зохёохо. Жэшээн: Намар болобо. Хэрмэн һархяаг хатаана.Томо баабгай жэмэс эдинэ. Шубууд дуу дуулана.	1	06.10
11	Үгэ юунһээ бүридэнэб?	Хуур гэжэ үгэ үгүүлнэ, үгэ сооһоо абяе нэгэ нэгээр үгүүлжэ, илганабди. Предметнэ зурагуудые хаража, абяануудые үгүүлнэ, нэрлэнэ. Энээн дээрэһээ үгэ абяануудһаа бүридэнэ гэжэ ойлгосо абана. Нэгэ, хоёр, гурбан абяатай үгэнүүд дээрэ ажаллана. Эдэ үгэнүүдээрээ мэдүүлэл зохёожо болохо.	1	07.10
12	Үе гэжэ юун бэ?	Үхибүүдгэ ямар абяан үе бии болгоноб гэжэ ойлгуулха шухала. Энэ темэ үзэжэ байхадаа, үгэнүүд нэгэ, хоёр, гурбан ба гурбанһаа үлүүшье үетэй байдаг гэжэ ойлгуулха. Жэшээн: ганса үетэй: хүн, гар, туг; хоёр үетэй: хада, модон; гурбан үетэй: басаган, нурагша. Үеын схемэ иимэ: □. Номой зураг хараад, юумэнүүдые нэрлэнэ: шоно, үнэгэн, бар, хэрмэн. Багшын харуулһаар альгаа ташан хубаана. Үгэ үенүүдһээ бүридэнэ гэжэ тобшолол гаргана. Удаадахи зурагуудые хаража, бэхижүүлгын даабари дүүргэхэ. Схемэдэ үгэ тааруулжа нэрлэ	1	13.10
13	Абяанууд ямар байдаг бэ?	Хэшээл асуудалһаа эхилхэ. Ажагла. Оршон тойрон ямар абяанууд дуулданаб? Эрдэмтэд хөөрэлдөөд иимэ тэмдэгүүдые абанан байна. Темын гол зорилго хадаа, абяанууд аялган болон хашалган гэжэ илгардаг гэжэ ойлгуулха. Гол илгаань (торолтогүйгөөр, торолтотойгоор). Зураг хаража, гэр бүлэ тухай хөөрэлдөө эмхидхэнэ. Жэшээн: энэ хэн бэ? Аба. Эрэ хүн. Баабай. Литературна хэлэн дээрэ аба гэдэг. Оршон тойрон хараад үзэгты, гэртээ ороё, ямар абяанууд гаранаб, дуулданаб. Ямар үгэнүүд байнаб? Үйлэ, шанар, нэрэ үгэнүүд байна. Аба гэжэ үгэ үгүүлхэдэ, ямар абяанууд дуулданаб? Түрүүшын абяан ямар абяан болоноб? «а» абяан, үгүүлэгты. Яанабди?	1	14.10

		Дууланабди. Торолдоно гү? Үгы. Хоёрдохи абяа үгүүлнэ. «б», торолдоно гү? Энэ абяа үгүүлхэдэ, агаар торолдоно. «а» абяае иигээд тэмдэглэнэбди □. Энэ аялган гэжэ нэрэтэй. «б» иигээд тэмдэглэнэбди □, энэ хашалган. Аялган абяанууд торолдонгүй гарана, хашалган абяанууд торолдоно. Удаадахи даабари үхибүүдтэ дурадхаха. Модельдэ таараха үгэнүүдые олохо, нэгэ модельдэ олон үгэнүүд таараха байна. Хоёр зураг хараад, юугээрээ адлиб, юугээрээ ондооб гэжэ олоно.		
15	Аялган абяанууд ямар байдаг бэ?	Зураг хаража, энэ юун бэ гэжэ хөөрэлдэнэ. Хараасгай. Мэдүүлэл зохёно. Алтан хараасгай ниидэнэ. Юун тухай хэлэгдэнэб? Хараасгай. Ологты. Юугээрээ ондооб? Юумэ нэрлэнэ. Хараасгай тухай юун гэнэб? Ниидэнэ. Энэ үйлэ үгэ болоно. Ямар гэнэб? Алтан. Шанар үгэ. Хараасгай гэжэ үгэхөө абяануудые гаргаха. Абяануудаа харуулха, үедэ хубааха, ха-раас-гай. Хэды абяантайб? 9. Модель хараад, хэлэнэ, үгүүлнэ. Энэ үгэ соо хэды аялган абяанууд бэ? 3. Үгүүлнэ. Бултадаа адли абяанууд гү? Үгүүлхэдэмни шагнагты. Түрүүшын абяан түргөөр үгүүлэгдэнэ. Хоёрдохи абяан удаанаар, гурбадахинь ондоогоор үгүүлэгдэнэ. Эдэ абяанууд ондо ондоогоор тэмдэглэгдэнэ: □-түргэн, □-удаан, □-дифтонг гэжэ нэрэтэй юм. Зурагуудые хаража, моделээр ажаллана.	1	20.10
16	Хашалган абяанууд ямар байдаг бэ?	Номой нюурта даха таха хоёрой зураг үгтэнэ. Эдэ үгэнүүд нэрэ үгэнүүд болоно. Даха гэжэ юун бэ? Таха гэжэ юун бэ? Удха дээрэнь хүдэлнэ. Үгын модель табина. Эдэ үгэнүүд абяануудаараа адли гү? Түрүүшын Д-Т абяанууд хоёр ондоо байна. Д-Т ямар абяанууд болоноб? Хашалган. Эдэ хоёр абяануудаа ондоогоор тэмдэглэхэ. Илгахын туладаа хүнүүд буландань точко табидаг байна. Эдэ хонгёо хашалганууд болоно. «д»- хонгёо, «т» -бүдэхи. Бүдэхи хашалган хооһон тэбхэлжэн соо точкогүй байха. Энэ хэшээлдэ шэнэ тэмдэг үгтэнэ: ≠ - адли бэшэ гэхэн тэмдэг. = энэ адли гэхэн тэмдэг. Жэшээн: зан-сана, дуун –туун, жабар –шабар, бууса-бууза. Эдэ зурагуудые хаража, удха дээрэнь хүдэлнэ, юугээрээ илгаатай байнаб? Ямар хашалган абяан дуулданаб? «з» ямар абяан бэ? Хонгёо. «н» ямар абяан бэ? Хонгёо. Хоюуландань түргэн « а » аялган байна. «С» ямар абяан бэ? Бүдэхи. 3-дахи, 4-дэхи зурагуудай нэгэ зурагын үгтэнэ, нүгөөдыень үхибүүд өөһэдөө олоно. Хашалган абяануудые тодорхойлно. Хашалгануудые үзэжэ байхадаа, багшын хүтэлбэри доро хашалганай илгаае нурагшад шэхээрээ шагнан, илгаруулжа нурана. даабаринуудые дүүргэхэдэ, үхибүүд хонгёо ба бүдэхи гэжэ элирүүлнэ. Үгтэнэн шэнэ удхатай үгэнүүдые хэрэглэн мэдүүлэлнүүдые зохёно. Иигэжэ хашалганай илгаае шэхээрээ илгаруулха дадалтай болоһон хойнонь, дэбтэр соохи дүримүүдтэй танилсуулхада зохид.	1	21.10
Үзэглэлэй үе (17ч)				
1	Түргэн аялган абяанууд ба үзэгүүд	Аялган абяанууд торолтогүй үгүүлэгдэдэг; үгэ соо түргөөр үгүүлэгдэхэдэнь – түргэн аялган гэнэ; тэдэниие бэшэг дээрэ тэмдэглэхэ үзэгүүд.	1	27.10
2	Удаан аялган абяанууд ба үзэгүүд	Удаан аялган абяан хоёр үзэгөөр харуулагдадаг; аялган абяанай удаанаар (угаар) үгүүлэгдэхэдэ – удаан гэдэг; тэрээнһээ гадна ы,өө хододоо удаан; удаан аялганууд үгын удха ондоо болгодог.	1	28.10
3	Хашалган абяанууд ба үзэгүүд	Хашалган абяанууд торолтогойгоор үгүүлэгдэдэг; хашалган абяануудай зөөлэн болон хатуу байха ушар дабтагдаха, тиихэдэ хашалган абяануудай хонгёо болон бүдэхи илгаань харуулагдаха.	1	
4	Ай, ой, эй, уй, үй дифтонгнууд	Дифтонгнууд удаанаар үгүүлэгдэдэг. Бэшэг дээрэ хоёр үзэгөөр тэмдэглэгдэдэг	1	

5	Йотированна үзэгүүд ямар бэ?	Йотированна аялган үзэгүүдэй үүргэ тухай ойлгосо; үхибүүд йотированна үзэгүүд хоёр абья тэмдэглэдэг гэжэ ойлгоно.	1	
6	Зөөлэн тэмдэг	Зөөлэн тэмдэг (Ь) абья үгэдэггүй; урдахи хашалганайнгаа зөөлөнии тэмдэглэдэг.	1	
7	Буриад алфавит	Буриад алфавит соо 36 үзэг: 12 аялган, 22 хашалган, Ъ, Ы.	1	
8	Эрэ аялганууд	А,аа,ай, о,оо, ой, у,уу,уй, я,яа, ё,ёо - эрэ аялганууд	1	
9	Эмэ аялганууд	Э, ээ,эй, ү,үү,үй, өө,е,еэ – эмэ аялганууд	1	
10	Эрсэ аялганууд	И, ии, ю,юу, ы – эрсэ аялганууд.	1	
11	Аялганай тааралдал	Буриад үгэ соо эрэ, эмэ аялганууд бэшэгдэдэггүй; эрсэ аялган эрэшье,эмэшье аялгануудтай бэшэгдэдэг.	1	
12	Аялганай хубарил	Үгын эхин үедэ байхан аялгание дахуулжа, саашанхи үеын аялгануудые бэшэдэг.	1	
13	Бэшэгэй диктант		1	
14	Үгын үенүүд	Аялган абьян үе бии болгодог; хашалган абьян үе соо аялгантай байдаг; үгэ соо хэды аялган бэ, тэды үе байдаг; үгэнүүд ганса, хоёр, гурба, үлүүшье үетэй байдаг.	1	
15	Үгэ таһалжа, шэнэ мүртэ бэшэлгэ	Үгэ шэнэ мүртэ оруулхадаа үе үеэрнь таһалжа бэшэдэг; ганса үетэй үгэнүүдые таһалжа болохогүй; ганса үзэг таһалаад орхижо гү, али шэнэ мүртэ оруулхагүй;	1	
16	Үгэ. Ехэ үзэгһөө бэшэгдэдэг үгэнүүд.	Абьянһаа үе, үеһөө үгэнүүд бии болоно; юумэ нэрлэдэг удхатай байдаг; хүнэй нэрэ, обог ехэ үзэгһөө бэшэгдэдэг.		
17	Мэдүүлэл гэжэ юун бэ? Юрэ хөөрэхэн мэдүүлэл Асууһан мэдүүлэл. Шангадхаһан мэдүүлэл	Мэдүүлэл хадаа нэгэ гү, али хэдэн үгэнүүдһээ бүридэжэ, дүүрэхэн һанал бодол тэмдэглэдэг; ехэ үзэгөөр эхилжэ, хойнонь точко табидаг; мэдүүлэл бүхэн өөрын онсо зорилготойгоор хэлэгдэдэг.	2	

1 классай хурагшадтай шадабаринууд

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личные результаты) – өөрын ба хүнүүдэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгоно (хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсанаб, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно).

Бээ гуримшуулаад ябах шадабари (регулятивные УУД):

- Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха;
- Хэшээлдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо;
- Юу хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ (прогнозировать);
- Өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдоһон тусхай критеринүүдээр шалгаха;
- Багшын үгэхэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха.

Оршон тойрониe шудалха шадабари (познавательные УУД):

- Номоор хүдэлхэ (номой гаршагай, тусгаар тэмдэгдэй үүргэ ойлгохо);
- Зураг хаража гү, али текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо;
- Багшатаяа болон нүхэдтгээ хамта дүн гаргаха;
- Үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- Текстын удха дамжуулха.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- Өөрынгөө һанаа бодол аман хэлэлгээр, тиихэдэ багахан текст зохёожо, бэшэгэй хэлэлгээр харуулха;
- Хажуудахи хүнүүдэ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо;
- Уран гоёор уншаха, хөөрэхэ;
- Классайнгаа үхибүүдтэй, багшатаяа яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа хэлсэхэ;
- Хоёр хоёроороо, бүлэг бүлэгөөр хүдэлхэ, тиихэдэ олон ондоо «тушаал» бэе дээрэе абаха: ударидагшын, даабари дүүргэгшын, бэшээшын г.м.

Буряад хэлээр шадабари (предметные результаты):

- Мэдүүлэл болон текст илгаруулха;
- Уншаһанайнгаа удхаар багшын асуудалнуудта харюусаха;
- Үгын абяануудые нэрлэхэ, илгаха, абяан ба үзэг гэхэн ойлгосонуудые бусайдуулхагүй, үгэ үенүүдтэ хубааха;
- Аялган абяануудай гол үүргэ ойлгожо абаха, тэдэнэй тааралдаха, һубариха ёһо ойлгохо, тэрээн дээрэ үндэһэлэн уншаха;
- Мэдүүлэл бэшэг дээрэ харуулха;
- Мэдүүлэлэй һүүлдэ сэгнэлтын тэмдэг табиха;
- Буулгажа бэшэхэ.